

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Unius Necessarii pars ...

Ubi agitur De Cognitione Dei - Quanti nimirum momenti illa fit, & quibus
praesidiis obtineri ab unoqueque hominum possit

Rogacci, Benedetto

Pragae, 1721

Caput XXV. Demonstrata hactenus divinæ bonitatis immensitas, adversùs
nonnullas quà ignorantiae, qua temeritatis cavillationes, defenditur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54487](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54487)

CAPUT XXV.

Demonstrata hæcenus divinæ
bonitatis imensitas adversus non-
nullas humanæ quæ ignorantia,
quæ temeritatis cavillationes de-
fenditur.

IDEI erga homines charitas, &
beneficentia intuendam se nobis
præberet, qualis est in se ipsa, &
qualem beatæ cæli mentes aspici-
unt, vel si saltèm illius omnes effectus exactè
possemus, & plenè cognoscere; nihil causæ
mihi esset, cur illius defensionem hæc suscipi-
endam putarem. Nam nemo tunc esset, quin
omnimoda approbatione, imò etiam commu-
ni totius humani generis amore, atque plausu
fateretur dignissimam; sed, quoniam morta-
lis vitæ hujus tempore, neque ipsam in vera
specie contemplari nobis fas est; neque ex ejus
effectibus nisi exiguam quamdam partem co-
gnitam habemus, & hujus ipsius ratio, atque
convenientia interdum nos latet; quemad-
modum maximi momenti esse duco, ut tam
amabilis prærogativa liquidò ab omnibus co-
gnoscat, & pro sua dignitate æstimetur; ità

D d d

ne-

necessarium arbitror, eam hinc tueri adversus nonnullas seu tacitas dubitationes, quibus imperitorum mentes commoveri circa illius excellentiam possunt, sive apertas oblocutiones, & querelas, quibus temerariorum hominum linguæ eandem interdum impetere haud verentur.

2. Et primò non parùm indè minui videtur collatorum à DEO nobis munerum pretium, quod ille in his omnibus se ipsum pro fine agendi habuit, juxta illud Salomonis effatum, (*Prov. 16.*) *Universa propter semet ipsum operatus est Dominus.* Nam quo pacto, si verum id est, illius erga nos amor existimari liberalis potest, ac purè gratuitus, nec potius, qualis est uniuscujusque erga agrum, quem colit, vel erga jumentum, quod curat, amor, nempe suis tantummodo usibus serviens? Nemo certè, qui ad benemerendum de aliis suæ utilitatis, aut gloriæ respectu movetur, appellari propriè munificus solet. *Qui beneficium, ut reciperet, dedit, non dedit. Beneficium ejus commodum spectat, cui præstatur, non nostrum. Alioqui nobis, non illi damus: Senecæ sunt, imò & communia humani generis sensa. (L. 4. de Benef. c. 13. & 14.)*

3. Talis est prima objectio perturbandis aptior, qui extimam illius speciem attendant, quàm

quàm convincendis, qui ejusdem pondus examinent: nullamque vim habens sive ad nos exsolvendos ab obligatione grati erga DEUM animi, sive ad minuendam illius erga nos liberalitatem. Nullam primò vim habet nos exsolvendi ab obligatione grati erga DEUM pro beneficentia sua animi. Eximii siquidem momenti beneficia, ceu vita, libertas, & alia similia, quamvis majori obligatione accipientem constringant, si amico, & benevolo animo præstita ei fuerint; non minimum tamen per se ipsa, & secundum interioris præstii æstimationem ad gratam beneficienti vicem referendam eum obligant: quemadmodum manifestè colligitur ex singulari adeò gratiæ responsione, quam genitoribus pro accepta ab iis vita debemus; esto illos, ut hanc nobis per generationem conferrent, nullus nostri amor, quos tunc, utpote nondum existentes, minimè noverant, sed vel cupiditas suæ in posteris memoriæ prorogandæ, vel solatii, & auxilii à sobole adulta recipiendi spes, vel alius quispiam privati sui boni respectus impulerit. *Non sum tam iniquus* (memoratus ante Seneca inquit) *ut nihil ei debeam, qui, cum mihi utilis esset, fuit & sibi. Non enim exigo, ut sine respectu sui mihi consulat.* (L. 6. de

Benef. c. 13.) Imò adeò verum id est, ut etiam brutis animantibus à natura insitum sit: quæ videre est, quàm insignem grati amoris sensum erga Dominos, sibi victum suppeditantes præferant, non quidem ratione ullius liberalis affectûs, quem erga se in illis agnoscant; sed ratione solius exterioris beneficii, quod ab ipsis accipiunt. Ut proinde, etsi Dei erga nos beneficentia non magis gratuita, & sui respectu vacua esset, quàm hominis sit, in pascendo suo cane, aut jumento; magis tamen ipsis canibus, & jumentis brutum se ostenderet, qui immunem propterea ab omni obligatione illius colendi, atque amandi se crederet.

4. Sed parùm esset, si, quòd DEUS in benefaciendo nobis se ipsum pro fine habeat, non valeret, ad nos grati erga ipsum animi obligatione solvendos. Addo, neque id valere, ad imminuendam ei ulla ex parte amoris omnino liberalis, & perfectè benevoli laudem. Nam quid tandem est, omnia à Deo propter semet ipsum fieri? Nihil sanè aliud, teste D. Thoma, nisi omnia ab illo propter innatam bonitatem suam fieri: quæ idcirco (*De Vol. DEI a. 4.*) est ejus voluntati ratio volendi omnia, sicut sua essentia est ei ratio cognoscendi omnia.

omnia. Si verò aliquis roget, quonam possit DEUS pacto omnia, quæ agit, ad propriam suam bonitatem, quasi ad unicum eorum finem dirigere, cum hæc utpote æterna, & necessario summa, atque infinita, nec produci, nec augeri ab iis queat; respondet idem Doctor Angelicus, quamvis illa nihil novi inde incrementi accipiat, effectum tamen aliquem consequi naturali suæ propensione maximè congruum, nimirum quòd ità in aliorum utilitatem se effundit: ac propterea, dum DEUS dicitur, pro unico omnium suorum operum fine suam bonitatem habere; idem esse, ac si dicatur, omnibus suis operibus effectum hunc quærere, ad quem procurandum à bonitatis suæ amore, studioque illi gratificandi impellitur. Audi ipsamet illius verba: (*Ibid.*) *Non hoc modo dicitur, quòd omnia processerunt à DEO propter ejus bonitatem, ut ei aliquid accresceret: sed quia bonitatis est, ut se ipsam communi- ret. Non enim divina bonitas est talis finis, qui efficiatur ex his, quæ sunt ad finem, sed magis quo efficiuntur, & perficiuntur ea, quæ ad ipsum ordinantur. Et alibi: Finis divinæ voluntatis non potest esse, nisi ejus bonitas. Non autem agit propter hunc finem producendum in esse, nec propter ejus meliorationem, cum bonitas ejus sit æterna, &*

immutabilis: nec etiam agit propter hunc finem acquirendum sibi: ipse est enim sua bonitas. Restat igitur, quod agat propter finem, in quantum effectum producit ad participationem finis. (L. 2. c. Gent. 6. 35. & 32.) En igitur, quid significet, in omnibus suis operibus à DEO respici, & pro fine haberi se ipsum. Significat, non aliunde eum impelli ad agendum, quàm à sola sua bonitate, nempe à sola propensione, quam ipse tanquam summum bonum, imò tanquam summa bonitas, insitam à natura habet, in aliorum se utilitatem effundendi. Et quisquam perversi adeò iudicii erit, qui ità operantem ex puro beneficentiæ amore, atque instinctu, minùs liberali, & benefica voluntate operari arbitretur? D. Thomas certè tam diverso mentis sensu est, ut potius hinc arguat, DEUM summè liberalem esse, imò unum posse (quod Auicentiæ etiam visum fuerat) propriè liberalem vocari. Nam omne aliud agens ex sua actione bonum aliquod appetit, vel acquirit: cum ipse nobis beneficiat, non ut sibi exinde aliquid accrescat, sed quia ipsum communicari est sibi conveniens, ut fonti bonitatis. Dare autem non propter aliquod commodum ex datione expectatum, sed propter ipsam bonitatem, & convenientiam dationis, est actus liberalitatis, ut

patet ex Philosopho in quarto Ethicorum, (L. I. c. Gent. c. 92.)

5. Neque objectet hic aliquis, DEUM, quidquid operetur, suam ibi gloriam venari; nempe ut cognoscatur, observetur, & ametur à nobis: quod Philonis iudicio venundare potius, quàm largiri dona sua est. (L. de Cher.) *Qui dando captant laudem, aut honorem, dum querunt reddi sibi gratiam, specioso donationis nomine venditionem prætexunt.* Unde etiam Christus Dominus indignos cælesti mercede pronuntiavit, qui egenis subveniunt, *ut honorificentur ab hominibus*, ceu qui jam *receperunt mercedem suam.* (Matt. 6.) Nè quis, inquam, talia hic objectet. Fateor siquidem, & DEUM pro suis beneficiis gratiæ, laudis, honorisque vicem à nobis reposcere; & si quis hominum tali animo beneficiat, mercatoris ei potius, quàm munifici largitoris nomen deberi. Nego tamen, huiusmodi voluntatem quidquam detrahere de perfectione liberalitatis divinæ. Quin addo insuper, majus benefici, & liberalis animi specimen exhibitum à DEO esse, in gloria à nobis quærenda, quàm si eam prorsus negligeret. Cùm enim substantiæ rationalis perfectio, & felicitas nusquam alibi, quàm in primi veri cognitione, inque summi

boni amore consistat ; manifestò hinc confequitur , dum ille primum verum , summumque bonum cognosci à nobis , & diligi vult ; nihil aliud , nisi nostram perfectionem , & beatitudinem velle : majusque ideo , ut dixi , liberalitatis , & beneficentiæ illius specimen esse , quòd hujusmodi gloriam ab hominibus petat , quàm si ejusdem omnino incurius , & negligens foret. Ullane liberalior esse potest , ac beneficentior voluntas , seu lucis erga hominem cæcum , quàm si illum spectatorem suæ pulchritudinis cupiat ; seu fontis erga siti confectum , quàm si ad gustandos suos latices eum provocet ? In summa , huc pertinet tota illa divinæ erga nos charitatis altitudo , & profunditas , quam in præcedenti capite demirati adeò sumus. Huc , quòd tantus ille Dominus nos luteos homunciones adsciscere sibi in amicos , & filios dignatur : huc , quòd sempiternam cælestis sui regni hæreditatem nobis despondet : huc , quòd nostram ab æternæ mortis reatu absolutionem , restitutionemque in suam gratiam sollicitè adeò procurat. Ex cunctis hisce bonis , quæ omnium illius , & naturalium munerum finis , & supernaturalium cumulus sunt , & princeps , ac potissima totius suæ liberalitatis portio existimari merentur ,

tur, nihil ille poterat hominibus velle, nisi cognosci, observari, & diligi ab iis voluisset. Væ nobis, si in lucem primò eductos allocutus sic esset: Fruimini hac rerum universitate, quam vestri gratiâ creavi. De me autem nihilo plùs cogitate, quàm si nullus in mundo existerem. Non alium profectò sese ostendisset tunc DEUM, nisi qualem Epicurei somniabant, tam scilicet parùm erga nos benevolum, quàm omnem nostram erga se benevolentiam aspernantem. Noluisset nos suorum miratores decorum, amicòsque, & cultores habere: sed quid aliud hoc esset, quàm nolle, ut ipsum pro nostro ultimo fine, & summo bono haberemus? Quantò major felicitas est ipso, quàm cæteris omnibus bonis frui, tantò majus nobis beneficium fecit, dum per intimam æstimationis, amorisque necessitudinem possideri à nobis voluit, quàm dum quidquid cæterorum bonorum in mundo est, possidendum nobis, & fruendum donavit.

6. Reliquum est, ut ad omnem privatæ cupiditatis umbram ab illius beneficentia amovendam dispiciamus, utrùmne hanc sui nominis gloriam, in qua ipsi reddenda totam vidimus rationalis substantiæ perfectionem, & felicitatem consistere, ipse curet, ac velit, qua-

tenus merè nostrum est bonum; an potius, quia aliquis indè fructus ei provenit. Sed enim dubitare de hac re neminem patitur infinita, nec ullius incrementi capax divinæ illius naturæ felicitas. Si enim videntes potentissimum Regem nihil non artis, studiique adhibere, ut mediastinorum aliquem, quo nihil sit, seu generis, fortunæque conditio attendatur, despectus, seu corporis species, deformis; seu mentis hebetudo, ineptum, & stupidum magis; ut hoc, inquam, cœnum, hæcque sordes ad intimam secum necessitudinem, & familiaritatem pelliciat, nè levissimè quidem suspicaremur, sui hæc oblectamenti, & honoris causâ ab eo fieri; quoniam pacto id de DEO suspicari poterimus, principe, qui tantò minùs nobis indiget, quàm mortalium Regum summus vilissimè mancipii familiaritate opus habeat? Apage, apage hujusmodi suspiciones, ait D. Thomas. (2.2. qu. 81. a. 7.)

DEO reverentiam, & honorem exhibemus, non propter ipsum, quia ex se ipso est gloriâ plenus, cui nihil à creatura adjici potest, sed propter nos, quia videlicet per hoc, quòd DEUM reveremur, & honoramus, mens nostra ei subjicitur, & in hoc ejus perfectio consistit. Neque omittenda ad ulteriorem ejusdem veritatis confirmationem vide-

detur sapiens Plutarchi observatio : nimirum, ceu pleraque pars cælestium influxuum occultè, dissimulantèrque in terram descendit, ut minimè ab ea sentiatur, sic plerosque divinæ benignitatis, ac providentiæ effectus in peculiari quovis homine ab innumerabilibus quæ corporis, quæ animi malis tuendo, citra omnem eorum, quibus profunt, notitiam, atque sensum, contingere, nec nisi ab authore suo sciri. Quos profectò neutiquam ille ità nobis ignorari pateretur, si pro unico suorum munerum fine redituram indè sibi gloriam haberet, nec potius, ceu memoratus supra Philosophus notat, ipsummet benefacere amplissimus benefaciendi fructus ipsi esset. *Deos plerumque arbitror beneficia non sentientibus facere, cum eà sint naturâ, ut ipsâ suâ beneficentiâ oblectentur. (De Discr. Adul. & Am.)*

7. Concludamus ergo, homines, si in benemerendo de aliis, se ipsos tanquam finem suorum actuum respiciant, haud posse liberales vocari, ceu qui haud quaquam bonitatem pro essentia sua habent, ut proinde, se ipsos respicientes, & amantes, nihil aliud nisi puram bonitatem respiciant, & ament. At in DEO rem secùs se habere, tanquam in eo, qui totus pura bonitas est, suique ex amore ope-

pe-

perans, non nisi ex puræ bonitatis amore operatur: similiter, homines, dum pro muneribus suis honorem, & benevolentiam accipientium quærunt, ex sui potius, quàm ex aliorum amore agere, utpote qui eam honoris, & benevolentia vicem, quasi bonum suum, appetunt: DEUM verò, dum eandem à nobis quærunt, nihil fructus, præter nostrum bonum, appetere: cum honoris, amorisque à nobis ei redditi utilitas tota in nobis remaneat, nec atomum superaddat infinitæ beatitudini, & gloriæ, qua ille in se ipso perfruitur. Verissimè itaque dicitur, *universa propter semet ipsum operatus esse Dominus*: Sed hoc minimè obstat, quin pari cum veritate idem dicatur, *propter nos homines, & propter nostram salutem descendisse de celo*: cum operari propter semet ipsum nihil in eo aliud sit, quàm operari ex instinctu puræ bonitatis, quæ ipsissima ejus natura est: neque operari quisquam possit ex puræ bonitatis instinctu, quin ex alieni boni amore operetur. Negari itè nequit, DEUM pro collatis in nos muneribus externæ aliquid gloriæ requirere, nempe ut cognoscatur, & ametur à nobis. Sed illud quoque extra controversiam est, nihil eum ex hujusmodi gloria emolumentum percipere, neque ideo
bea-

beatiorum, magisque gloriosum evadere, quam in tota retro æternitate fuerit, quando nemo erat, qui eum cognosceret, æstimaret, diligeret, nisi ipse, par unus æstimator, amatorque sui ipsius: cum è contrario nihil esse nobis queat illius æstimatione, observantiâ, & amore utilius. Unde bene arguit D. Thomas, suam gloriam, non alicujus proprii, sed nostri tantummodo boni gratiâ ab eo quæri. (2. 2. qu. 132. a. 1. ad. 1.) *Nobis expedit DEUM nosse, non illi. Unde patet, quod DEUS suam gloriam non quærit propter se, sed propter nos.* Non aliter sanè, quàm pater, dum à filiis exigit, ut venienti sibi assurgant, & caput aperiant; minimè id agit sui causâ, perinde quasi multum sua intersit, iis reverentiæ significationibus coli: sed filiorum duntaxat ibi bonum respicit, quibus valde expedit, ad eos urbanitatis ritus, & dignos honesta indole mores institui. Quapropter, veluti res absurda, nec prudentis viri propria, ab omnibus censentur, si patrum aliquis pro externo illo honore à filiis obtinendo, tanquam pro ingenti suo lucro, nihil non conatûs, & laboris susciperet; ita parùm conveniens summæ DEI magnitudini videretur, prodigia edidisse, adeò extraordinaria, inaudita, & humano quovis

ca-

capto majora, qualia fuerunt, humanam carnem assumere, & dirissimam in crucis patibulo mortem subire; si hos infinitæ suæ potentiae, & sapientiae quasi extremos conatus non alium direxisset ad finem, quàm ut doni sui levissimum exterioris nostræ gloriæ fumū consequeretur, unde multò minùs solidi fructus ei provenit, quàm ex solemnibus, pervulgatōque filiorum sibi assurgentium, & caput acclinantium cultu parentes percipiant.

8. Secundò, querelarum occasionem multi sumunt ex tot ærumnis, quibus omne passim genus humanum finè ullo fontium, atque infontium discrimine affligitur. Si enim nullus parens, in cujus manu esset, suos filios è calamitate aliqua eximere, hanc eis opem denegaret, quonam pacto credi DEUS possit paternum erga homines animum gerere, quos, licèt plenissimam succurrendi potestatem habens, tam multis nihilominus premi infortuniis, & adversis casibus patitur? Aut quidni liceat & nobis cum Gedeone sciscitari, (*Judic. c. 6.*) *Si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? Ubi sunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres nostri?* Nimiùm quantum hæc inter se disconveniunt, amare mendullitus, & amati ærumnas, laborésque otiosum

sum spectare complecti patrocínio suo aliquem, & inter discrimina improtectum relinquare: ipsammet misericordiam esse, & miseris opem denegare.

9. Expostulantibus hunc in modum respondere primò possem; mundum à DEO productum, & hominibus traditum esse, ab omnibus his miseriis immunem, quas in eum primi nostri parentis culpa, tanquam justam reatus sui pœnam induxit. Si enim nihil punientis, atque absoni est, filios à patre & impensè amari; & tamen, ubi quid peccaverint, congrua animadversione puniri, cur à paterna erga nos charitate alienum videatur exigere, ut nonnullas, & eas quidem *citra condignum*, hæreditarii nostri criminis pœnas luamus? *Quem diligit Dominus, castigat. Flagellat autem omnem filium, quem recipit. Tanquam filium offert vobis se DEUS. Quis enim filius, quem non corripit pater?* (*Ad Hebr. c. 12.*) Ità, inquam, occurrere iis possem, ceu meliùs, ac par est, reputantibus, quantum divinæ justitiæ pro reatu suo debeant, ægriusque ideo qualemcunque pro illo satisfactionem ferentibus. Sed quia parùm mihi est iis demonstrare, quàm injustè divinam bonitatem ob præsentis vitæ misérias accusent, nisi simul demon-

mon-

monstrem ; quantum juris illa habeat , ut potius ob easdem laudetur ; huic responsioni , quæ ad priorem effectum per se una sufficeret , animosiores , lætiorémque alteram libet adjungere : statuendo nimirum , omnia hæc , de quibus querimur , mala , utilitatis potius , quàm pœnæ causâ , à DEO nobis immitti : ac proinde par esse , ut , quemadmodum in iis ipsis paternam ille magis providentiam , quàm iudiciariam severitatem exercet ; ità nos quoque in iisdem amemus eum potius , ceu salubribus curati remediis , quàm toleremus , ceu iustis affecti suppliciis. Cùm etiam Euripides , in media ethnica superstitionis nocte , perspiceret , ac testari potuerit. *Quæ apud nos putantur mala , hæc in celo esse bona.* (*Apud Lact. L. 5. c. 16.*)

10. Non me fugit hæc à multis tanquam Stoæ paradoxa acceptum iri. Quisquis ea tamen in orthodoxæ fidei trutina examinaverit , fatetur Evangelii principiis inñiti , illóque præcipuè , ubi statuitur , æternâ beatitudinẽ esse ultimum hominis finem : *Habetis fructum vestrum in sanctificatione , finem verò vitam æternam.* (*Ad Rom. 6.*) Cùm enim ex ultimo fine reliqua omnia boni , vel mali nomen ducant : boni , si ad illum obtinendum juvent , mali verò , si
ejus

ejus consecutioni adversentur; necessariò dicendum est, quidquid in rebus humanis contingit, indè solùm posse malum, vel bonum vocari: quia ad æternam beatitudinem consequendam vel impedimento fit, vel auxilio: ac propterea, si adversi præsentis vitæ casus ad prædictum nostrum finem utiliores nobis sint, quàm secundi, in bonis potiùs eos recensendos, quàm malis. Atqui tales, in præsentis saltèm vitiatæ naturæ statu, illos esse, experientia manifestissimè ostendit. Utque id ipsis quodmodo manibus contrectetur, age, stantur ex adverso hinc dives, hinc pauper. Quotusquisque non videt, quantò huic sit facilius, quàm illi, temperantiam, & modestiam servare? Componantur invicem ægrotus, & corpore integer: nònne statim apparet, quantò meliùs primi animus à vitiis, & perverfis cupiditatibus valeat? Opponatur Principi civis plebejus: dubitarine potest, uter longiùs à fastu, luxúque absit? Quid multa? totum unum genus comparetur cum altero, & nulli obscurum erit, res adversas materiam nobis præbere satisfaciendi pro admissis criminibus, secundas incitamentum nova admittendi: ab illis ad DEUM invocandum nos excitari, ab his in ejusdem oblivionem adduci:

E e e

illas

illas efficere, ut terram, quasi triste exilium
 pertæsi, ad cælestem nostram patriam cogita-
 tiones, & vota erigamus; has, ut cæli imme-
 mores, totam mentem, totumque cor humi-
 figamus: in illis ditissimam reperiri merito-
 rum fodinam, per occasionem humilitatis, pa-
 tientiaque exercendæ; in his assiduum vitio-
 rum, ac scelerum fomitem, propter mayo-
 rem licentiam pravæ genii appetitiones ex-
 plendi. Sed nimis diu in proposita re pecu-
 liaribus argumentis, & particulatim asseren-
 da hæreo, cum alia longè expeditior, firmi-
 orque ad manum sit ratio, qua sola possum
 eam illico extra omnem controversiam statu-
 ere. Agedum: nonne DEI filius beatos di-
 fertissimè nuncupavit, qui inopiâ laborant,
 qui esuriunt, qui lugent? Nonne contra hor-
 rendum væ jaculatus est in divites, in voluptua-
 rios, & saturitate distentos? *Væ vobis divitibus,*
væ vobis, qui saturati estis: væ vobis, qui ridetis
nunc. (Luc. 6,) Nonne demum congruenter
 ad hujusmodi placita suos asseclas universos
 exhortatus est: ad divitiarum abdicationem, ad
 honorum, & dignitatum repudium, ad bel-
 lum genio indicendum, & crucem continen-
 ter gestandam? Quonam igitur pacto fieri
 potest, ut, qui in illius verba juravit, felicio-
 rem,

rem, magisque expetendam bonorum præsentium inopiam, quam affluentiam, non credat, vel talem credens, iniquo animo ferat, & minùs benevolè à DEO sibi consultum queratur, quòd ei obvenit? Quid ais, Christiane, si hoc tamen appellandus es nomine, à quo in tantum degeneras? minùs amicè DEUS tecum egit, quòd locò illius fortis, quam veluti æternæ salutis noxiam reprobavit, illam potiùs tibi assignaverit, quam utilissimam censeat, & ut talem & ipse humanam carnem induens elegit, & disertissimè omnibus suasit? Ubinam hìc est tua fides, ubi prudentia, atque ratio? si quando etiam, quæ maxima esse potest, terrenæ felicitatis tibi copia obtigisset; deberes nihilominus, secundum Evangelicæ sapientiæ principia, & consilia, illi nuntium remittere, & inopem potiùs, ærumnosam, atque humilem vivendi conditionem tibi ultro deligere, neque id agens aliud faceres, quàm quòd rebus tuis optimè prospiceres; quanam judiciorum, & affectuum inter se congruentia queri nunc potes, quòd DEUS minùs te amet, quia tecum similiter agit: nimirum tibi auferens præsentis vitæ bona, quibus utpote possidenti noxiis exigeret ratio, ut ipsemet tuâ sponte te abdicares: iisque è contrario calami-

mitatibus, atque ærumnis te exercens, quas temet ipsum propter maximas iis adjunctas utilitates, si revera te amares, par esset confectari, atque eligere? *Quid miraris si id DEUS bono accidere patitur, quod vir bonus aliquando vult sibi accidere?* scripsit Seneca: (De Provid. c. 6.) Satis, quanquam sola humanæ rationis vi, intelligens, paternæ DEI erga hominem providentiæ contrarium non esse, si aliqua ei deneget, quæ hominis prudentiæ consentaneum sit, etiam oblata respuere. Evellamus, quæso, evellamus ex animis nostris carnosos hosce oculos, quorum mendax pupilla bonum nobis pro malo, & malum pro bono exhibet, mutuantes à fide alios sincerioris obtutûs, quibus *contemplemur, non que videntur, sed quæ non videntur: Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ non videntur, æterna.* 2. ad Cor. 4.) & si nondum didicimus sapienter nos ipsos amare, patiamur saltèm ità à DEO nos amari: *Cui, teste (Juv. Sat. 10.) charior est homo, quàm sibi,* & qui providentis medici instar *aptissima pro jucundis præscribit,* nostram semper utilitatem respiciens, etiam ubi aliquid contra nostras propensiones discernit. Certè, si ex temporalium bonorum copia nihil eventurum nobis esset spiritualis

ma-

mali, præter voluntarium unius culpæ, & quidem levioris reatum; unicum hoc damnum longè præponderaret omni temporali felicitati. Quemadmodum è contrario, si ex rerum penuria, ex statu abjecto, ex morborum intemperiiis, & aliis vitæ ærumnis nihil referremus amplioris lucri, quàm sit meritum uni patientiæ actui respondens, quæstus hic supernaturalis universis Jobi calamitatibus bene emptus videri debet. O quàm bellè veritatem hanc intelligebat D. Elisabetha Ungariæ Regis filia, quæ post mariti obitum è principali suo palatio cum parvulis filiis injuriosissimè ejecta, adeò nihil indè ægritudinis cepit, ut non contenta privatis laudibus, quas pro hoc eventu DEO ipsa persolverat, Eucharisticum quoque hymnum, *Te DEUM laudamus*, in solemnem gratiarum actionem publicè decantari curaverit. Quàm altè itidem consignatam in animo eandem habebat alter ille elapso proximè sæculo insignis DEI servus: qui non cessabat divinam admittari erga se beneficentiam, quod ad splendidiorum conditionis, fortunæque gradum evectus non esset, identidem repetens: quibusnam rectè factis ego promerui, nè DEUS magnum me nasci principem vellet? Justissimo ille quidem ani-

mi sensu, quémque finè ulla immoderatæ petitionis notà Christianis quibusvis possem exigere; nisi in plerisque eatenus processisset fidei imbecillitas, & judiciorum depravatio, ut vel tritissima Euangelii dogmata pro vivendi norma statuere idem jam existimetur, ac Platonis ideas, & Stoicorum paradoxa in communem vitæ usum velle introducere.

II. Quid porrò iis respondebimus, qui de miseriis queruntur, non utique ad corporis vitam spectantibus, sed de aliis longè gravioris momenti, quæque ipsammet immortalem animi vitam in præsentissimum discrimen adducunt: de tot nempe interioribus morbis, & rationi refractariis affectibus, quibus humanum genus à primo exortu ad ultimum vitæ finem assiduè, miserrimèque urgetur? Cùm unusquisque satis, plúsque nimio experiatur, quàm perversa in judicando, praváque in appetendo, à bono averfa, & ad malum proclivis naturæ nostræ indoles sit: quàmque idcirco extremis opus sit, ac perpetuis conatibus, nè à recto itinere devia in præcipitia, & abrupta cæco impetu ruat. Ubinam ergo est, inquit, paterná hic DEI circa nos providentia? Aut quomodo ille potest credi nostræ felicitati, ac salutí pro eo, ac satis est, consuluisse,

iffe, naturam nobis tribuendo adeò inordina-
tam, præposteram, ab eoque, cujus gratiâ u-
nicè condita est, summo suo bono abhorren-
tem; ut, cùm reliquæ naturæ omnes vehe-
mentissimo, ac penitùs sibi congenito instin-
ctu ad finem suum tendant, nec aliam majo-
rem vim patiantur, quàm ubi ab eo detor-
quentur; homo unus nullum violentiorem
habeat motum, & suæ magis innatæ propen-
sioni contrarium, quàm quo ad finem suum fer-
tur? si cordi illi nostra salus erat, consenta-
neum sanè videbatur fuisse, ut habiliores ad
eam consequendam nos fingeret, nec versari
in assiduo discrimine illius amittendæ vellet:
ut à plerisque mortalium, ob prædicta naturæ
impedimenta, atque vitia eam amitti contin-
gat.

12. Quid, quæso, talibus querelis responde-
bimus? Animadverto, te illas confestim da-
mnare, ceu prorsus injustas, nec alio, quàm
falsæ opinionis fundamento subnixas. Per-
inde quasi DEUS hominem ità cæcum, infir-
mum, & pravum creâisset, uti esse nunc post
peccatum cernitur: nec potiùs è contrario,
quàm optari maximè potest, rectum, inte-
grum, sanum, & ad meliora proclivem. Qua-
re author mihi es, ut inani huic calumniæ ni-

hil aliud opponam , præter quatuor illa Salomonis verba , (*Eccles. c. 7.*) *DEUS fecit hominem rectum* : commonendo expositulantes , ut , si prædicta naturæ vitia graviter ferunt , nè Deum , qui eam puram , atque illorum immunem condidit : sed peccatum duntaxat incusent , è quo omnis corruptela profluxit.

13. Rectè suggeris : unica hæc communitio sufficeret ad silentium tam futili querimonizæ imponendum , & DEI causam in quovis justo foro ab omni criminatione asserendam. Nihilo tamen minùs , nè ulla occasio super sit saltèm objectandi , quòd tam gravem nobis pœnam decernens , minùs memor paternæ bonitatis suæ fuerit : nève ob commemoratam humanæ naturæ corruptionem nimio afficiamur mœrore , ceu nonnullis contingit , qui angusto ultra modum , & meticuloso animo præditi , nullum præsentis sui statûs deplorandi faciunt finem , facturum me operæ pretium existimo , si demonstrare hìc instituum , quàm nullas indè habeamus perturbationis , & mœstitiæ causas , quàmque omnes hi morbi , quibus post primi parentis culpam obnoxia esse cernitur animorum nostrorum conditio , si promptis DEI auxiliis sedulò utamur ; majori nobis adjumento , quàm obstaculo sint ad

con-

consecutionem nostri ultimi finis. Quænam ergo malorum in ea sese objicientium sunt capita? Tria, quantum assequor: gravissimum nempe inprimis discrimen divinæ gratiæ, æternæque salutis in singulas horas perdendæ: unde quilibet nostrum lamentari cum Apostoli cogitur, (*Ad Rom. 7.*) *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Alterum, molestissima, qua urgemur, necessitas, dies, noctesque excubandi, & arma manibus præferendi: utpote cum hostibus rem habentes, qui bellicoso illo Epiri Rege pertinaciores, (*Plut. in Pyrrho.*) *Nec victores, nec victi quietem pati sciunt: multoque veriùs, quam de numerosissimis Xerxis militibus dictum sit, (*Sen. Suas. 5.*) Diutiùs perire possunt, quam nos vincere.* Tertium, perturbatio, & confusio animi, tot pravorum motuum causa, qui assiduè jam hi, jam illi agitare illum pergunt: & licèt ad peccandi voluntatem non pertrahant, magno tamen pudori illi sunt: eò quòd se experiatur adeò inordinatum, imperfectum, ad mala propensum, rationi discordem, nec sui satis Dominum: sæpe ideo suspirans ad DEUM, & illis Jobi verbis eum*

alloquens, (c. 7.) *Quid faciam tibi ò Custos hominum? Quare posuisti me contrarium tibi? & factus sum mihi met ipsi gravis?* Age jam, perpendamus, ullumne ex prædictis capitibus plus detrimenti, quàm lucri animo afferre valeat? Utque à confusione ultimo loco proposita ordiar, usque adeò falsum est, damnosior, quàm utilior æternæ vitæ rationibus eam dici posse; ut potius his opportuna, & proficua appareat: ceu quæ nihil aliud est, quàm perspicua, & sensibilis cognitio vilitatis, à peccato in nos derivatæ: neque ideo quidquam aliud in anima facit, quàm quòd humilitatem præcipui momenti virtutem foveat, & superbiam, vitium pestilens, & universale vitiorum omnium caput abigat. Quare manifestum relinquitur, præsentem hominis statum non posse ex hoc capite cuiquam displicere, verum, æternumque suum bonum spectanti, sed illis duntaxat, qui vellent in suamet excellentia gloriabundi acquiescere; graviterque ideo ferunt, ad contrariam suorum animorum abjectionem experiendam, & fatendam se cogi.

14. Nec secùs de altero itèm capite sentiendum videtur, de necessitate nimirum in armis, & pugnarum procinctu continenter

ma-

manendi. Quotus enim quisque non perspicit, idem esse de hoc queri, ac queri, quòd continua sibi adsit victoriarum, & triumphorum materies? Quæ profectò nemini potest ingrata, nisi fœcordibus, atque ignavis accideret. (Lucan. L. 3.) *Ventus ut amittit vires, nisi robora densæ occurrant sylvæ, spatium diffusum inani; sic hostes mihi deesse nocet, damnûmque putamus armorum, nisi, qui vinci potuere, rebellet, ajebat Cæsar, victoriis expleri nescius, præliorûmque tam appetens, ut damnum locò poneret, si hostes illius famâ perterriti, pugnam deditione præverterent.* Cur ergo minor esse debeat nostra alacritas ad interiora cum vitis certamina: ubi victoria & plus emolumentum secum affert, spolia nempe nequaquam caduca, sed æternum mansura; quæque minus habet incerti, utpote non externis è casibus, sed ex mera voluntate hominis pendens. Natura ab honestis operationibus refugit? Coge vel invitam honestè operari: & ecce duplicatam tibi laudem virtutis. Furiosè ad peccandum te impellit? viriliter obluere impellenti: & ecce natas tibi etiam non quærenti in manibus palmas. At hostis nimium quàm pertinax est, nullaque non hydra, nullo non Antæo indomitus magis: vix humi prostratus,

re-

refurgit: vix devictus, pugnam instaurat. Instaurat? hoc melius: Audi intrepidum Silonis responsum ad Xerxis minas denuntiantis, nova Græcis illaturum se arma, nisi præteritarum suarum cladium demolirentur trophæa. Nè vos terreant Athenienses barbari edicta, superbi veriùs, quàm fortis. Nisi monumenta relatæ de illo pridem victoriæ deleveritis, minatur reversurum se in Græciam viribus totius Asiæ succinctum, ad vos denuo oppugnandos. Nisi malè illius denuntiationes intelligo, videtur aliis verbis hoc dicere: vel pristina trophæa demolimini, vel ego revertar, præbiturus vobis materiam nova extruendi. (*Sen. Suas. 5.*) *Nisi tollitis, inquit, trophæa, ego veniam. Hoc ait Xerxes: nisi hæc trophæa tollitis, alia ponetis. Ità profectò, alia ponetis.* En terrores, en tragœdiæ, en ultima vestræ reipublicæ excidia. Non deerunt alii hostes, quos vincatis: aliæ palmæ, quas demetatis: alia spolia, quæ reportetis. Atqui nōne talis itè nostræ conditio, & fors est? Redit hostis vix triumphatus ad pugnam, redeat. Quidnam aliud hinc obtinebit, nisi ut occasionem nobis præbeat rursus triumphandi? molestū est pugnare, sed jucundius vincere. Fatigat arma semper manu tractare, sed plus recreat

no.

novas semper fronti laureas intexere. Næ gratulandum calamitati nostræ esset, si hæreditaria primi parentis culpa nihil aliud nobis attulisset incommodi, præter necessitatem ampliora cumulandi cælestis gloriæ merita. Hoc pro infortunio ducitur? imò hoc unum reliqua compensare sat potest amissæ privilegia justitiæ. Amicam cæli erga Romanos providentiam fuisse vetus scriptor tradit, quòd finitimi quidam populi quotidianis incursionibus militarem eorum virtutem hebescere non sinerent. (*Flor. L. 2 c. 3.*) *DEO quodam assidue incitante, nè rubiginem, & situm arma sentirent, quotidiani, & quasi domestici hostes tirocinia militum imbuebant; nec aliter utraque gente, ac quasi cote quadam Romanus populus ferrum virtutis sue acuebat.* Nec ad dissimilem erga nos providentiam referri possent intestini assultus, quibus à nostra perduelli natura continenter urgemur, nisi eam peccati labes ità depravasset, sed talem ipse DEUS finxisset. Breviter: ubi victoria in manu pugnantis est, iniquo animo ferre, quòd assidue pugnandum sit, perinde est, ac si agricola iniquo animo ferret, quòd vix demessæ rursus proventu repullulare subter falcem sibi segetes pergant. Si tædio præsentis laboris de hujusmodi certaminibus

bus

bus quereris, querere ut libet: sed ne queri etiam de iisdem futuræ immortalis vitæ causâ te dicas: cum nihil iis sit ad hujus lucra, & rationes appositum magis.

15. Non quereris sanè, (dicet non nemo) si certa hoc in pulvere semper esset victoria. At dimicatio propter summum laborem periculosæ itè alex plenissima est: cum quam plurimos videamus locò triumphorum, quos tu prædicas, internecinâ ibi clade percelli. quidni ergo admodum misera, & lugenda fors sit, in acie novaculæ, subque extremi casûs ictu salutis semper incertum versari? Bene habet: hoc reliquum, & præcipuum ex tribus supra allatis capitibus est, cui si rite occurram, nihil jam supererit causæ, cur homines naturam, & sortem incusent, quam ex fontis Adami hæreditate acceperunt. Neque diu laborandum mihi erit in conquirendis rationibus ad id conducentibus. En unam sexcentis partem: nempe illam ipsam, qua DEUS Apostolo suo satisfecit, dum ipse etiam de ancipiti dimicatione cum interiori adversario suo quereretur. (2. ad Cor 12.) *Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* O rationem invictissimam, quæque confirmare, & ad fiduciam erigere vel timidissimi cujusque animum

mum possit ! Heus homo , animal imbecil-
 lum , animal fragile , animal extremis terro-
 ribus , & periculis undique obsessum . Quid
 trepido visu tuam hinc debilitatem , hostium
 indè vires metiris ? nè dubita : quantæcunque
 demum ex sint , certam habes sub manu victo-
 riam . Utque id tutemet fatearis , dic , ama-
 bō , auxiliatrix DEI gratia nōne satis super-
 que habet virium ad hominem ex quibusque
 hostibus , ac periculis eruendum ? Quis infi-
 cias ire aufit ? *Sufficit tibi gratia mea.* Atqui
 hanc paratissimus tibi conferre DEUS est ,
 quandocunque cum certa accipiendi fiducia
 illam petiveris . Sique mihi credendū non pu-
 tas , illi crede , palām diserteq; asserenti (*Marc.*
ii.) *Propterea dico vobis , omnia quæcunque oran-*
tes petitis , credite , quia accipietis , & evenient vo-
bis. Si ergo certissimè constat , DEI adjutori-
 um paratum semper ad petitionem tuam esse ;
 quidnam superest causæ , cur assidui hostium
 incursus te sollicitum habeant ? Quid ultra
 quereris ? aut quod firmitus tutamen ad for-
 midolosissimos quosvis casus desideras ? Quæ
 hostium tela sub tali clypeo possunt te lædere ?
 quæ virium imbecillitas non abunde compen-
 satur tali præsidio ? *si DEUS pro nobis , quis*
contra nos ? (Ad Rom. 8.) Fingamus ad hosli-
 les

les quascunque copias profligandas aliud non requiri, quàm unicum oris flatum; numquid querereris tunc, parùm te adversùs illas roboris habere, ac præsidii? Imò contentus quàm maximè tuis viribus, & de referenda victoria certissimus fores. Atqui ad omnes tuos hostes vincendos nihil ultrà opus tibi est, quàm sinceræ orationis flatum ad DEUM emittere: quo præstito habes jam in manibus palmam. Quonam igitur pacto de imbecillitate tua queri, illorùmque formidare vim potes? Certè si DEUS in primævæ statum innocentia nos restitueret, omnis statim tolleretur è medio querelarum materia, & unusquisque abunde sibi virium suppetere fateretur ad æternam consequendam salutem; & tamen per auxilium gratiæ, à DEO cunctis promissum, qui rite illud petant, multò plus spiritualium virium etiam inter omnes vitiatæ naturæ corruptelas habemus, quàm per omnimodam primævæ justitiæ integritatem habituri essemus. Siquidem illa neminem poterat sua tantùm vi à quibusque capitalibus noxis tutum præstare, ceu primos re ipsa genitores nostros haud præstitit: hæc verò universos, qui eam cum certa impetrandi fiducia petunt, ab omni in lethalem culpam lapsu quàm tutis-

fi.

simos præstat. O suavissima DEI providentia, quæ hominibus in communis reatûs pœnam ita subtractum voluisti primævæ integritatis auxilium: ut aliud simul eisdem suppeditaveris longè validius, quòque si uti vellent, certius possent, quàm primi illius ope ad ultimum æternæ beatitudinis finem pertingere. Et quisquam adhuc erit, qui te accuset, tanquam nostræ minùs consulentem saluti: quique, si perierit, de sua queri possit necessariorum virium inopia: nec potius culpam omnem in solam conjicere vecordiam debeat, qua tuum quærere paratissimum cæteroquæ auxilium neglexit? Jure equidem electum illud tuum vas, pro eo ut animum ob imbecillitatem naturæ desponderet, de illa potius gloriari se ajebat, quòd nempe à tua sustentaretur virtute: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* (2. ad Cor. 12.) Psalter Regius sub tuis triumphalibus signis nullas hostium acies formidabat, animosè canens: (Ps. 26.) *Dominus Protector vite meæ, à quo trepidabo? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo.* Jure demum Ecclesia gratulandum nobis de Adami culpa censet: quippe quæ humanum omne

genus prosternens misericordiam tuam provocârit, ut illud omnipotenti tua dextera in meliorem statum erigeres: O *felix culpa*, inquit, *quæ talem, ac tantum meruit habere Redemptorem.* Ità sanè, *felix*, & triplici nomine: *felix* primò, quia locò veteris integritatis, quam illa nobis eripuit, certissimam obtinendæ tuæ opis viam nacti sumus, opis, quæ instrumentum est longè primo illo validius ad consecutionem ultimi finis. *Felix* rursus, quia necessitas, quæ indè consecuta est, assidue dimicandi cum perversis animi motibus, in perpetuam te adjuvante convertitur meritorum, & cælestium quæstum materiam. *Felix* postremò, quia omnes corruptelæ ab ea in nos derivatæ, quantò præsentem naturæ nostræ conditionem abjectam magis, & miseram reddunt, tantò in sincera animi demissione, quæ omnis sublimitatis fundamentum est, nos altius, & stabiliùs defigunt. Simus, age, quantumlibet cæci, imbecilles, ad malum proclives, innumeris ab hostibus circumfessi, innumeris objecti periculis; nihil horum afferre perniciem, nisi volentibus potest. Præsentissimum contra hæc omnia DEUS nobis remedium, & tutamen paravit, neque ad tantum munus certò obtinendum aliud nos præ-

sta-

rare opus est, quàm ut illud confidenter petamus.

16. Jam verò quis unquam credidisset futurum, ut in hac ipsa tam misericordi, & munifica DEI promissione, qua cuilibet in dubiis animæ rebus opem suam imploranti se certissimè adfuturum recepit, ansam reperire aliquis possit, illius bonitatis carpendæ? & tamen non aliunde oritur quarta nonnullorum oppositio intrà se mustitantium, si DEUS non misericors modò, sed ipsamet misericordia est, nihilque facit libentiùs, quàm egenis succurrere, imò, teste Augustino, promptior est ad donandum, quàm nostrum quilibet ad accipiendum, (*Serm. 31. de Verb. Dom.*) *Plus vult DEUS dare, quàm tu accipere. Plus vult ille misereri, quàm tu à miseria liberari;* cur deinde ad subveniendum necessitatibus nostris, quàm sibi compertissimis, nostras preces expectat: & si aliquis invocare eum omiserit, ipse quoque adesse illi omittit? Nimiùm certè hoc abhorret à voluntate liberali, & beneficiendi avida. *Properet licèt, serò beneficium dedit, qui roganti dedit.* (*Sen. L. 2. de Ben. c. 2.*) Non largiri sua munera hoc est, sed nundinari potiùs, & onerosa accipientibus reddere. Qui hoc pacto succurrit, animum præsefert

seu elatum, & suæ ostentatorem potentix, dum exigit, ut alter supplex sibi accidat, seque ege- num, atque eo inferiorem palàm profiteatur. Quantò Trajanus ille meliùs, qui, ceu Plinius testatur, beneficio à se affectis, *hoc maximum præstitit, nè rogarent?* (In Pan.)

17. Talis horum ratiocinatio, imò, ut propriè loquamur, hallucinatio est. Cui ut inanem veri larvam auferam, hanc ex adverso veritatem statuo: nimirum, quamvis inter homines liberalioris animi specimen sit, prævenire, quàm expectare inopum vota, imò parcus potiùs, quàm liberalis suorum munerum vulgò habeatur, qui ea non nisi importunarum precum vi, & quasi tormento exprimi sibi è manibus patitur; DEUM tamen minùs beneficium, & liberalem futurum, si rogari ab hominibus negligeret, & quemvis, etiamsi non orantem, in quovis discrimine servaret incolumem; quàm sit in præsentia, cum pro efficaci sua ope ad quoscunque casus obtinenda nostras exigit preces. Mirum illis fortasse, & creditu, probatùque arduum, quod proposui, videbitur; sed verissimum, & procul dubio admittendum deprehendent, si utilitates velint attendere, quæ ex DEO rite implorato nobis proveniunt. Nam primùm, quam-

quamvis oratio dirigatur, quasi ad finem, ad munera, quæ à DEO postulantur; non tamen merum, ac simplex eorum instrumentum est, sed adjunctam simul habet conditionem, & naturam finis, propter actus supernaturales eximiarum virtutum, fidei, humilitatis, & religionis, qui in illa exercentur, & sæpe majus bonum orantis sunt, quàm munera ipsa, quæ petit. Jam verò inter instrumenta merè terrena, & finis simul rationem habentia, id interesse discriminis cernimus: quòd prima nihil expetendi habent per se ipsa, sed ratione solius finis, cui serviunt: quémque charius nobis foret finè ipsis, quàm per ipsa obtinere: at verò altera, etiam seposito finis, ad quem diriguntur, respectu, per sese, & propter infinitam sibi bonitatem amari merentur: tantòque optabilius nobis est eum finem per ipsa, quàm finè ipsorum usu assequi, quantò majoris emolumenti est duo simul bona, quàm unū duntaxat acquirere. Quocirca, sicuti nemo unquam fuit, qui venæ sectionem, idque genus remedia, nisi ex amore sanitatis vellet, & cui hanc finè talibus instrumentis, quàm eorum auxilio reparare, gratius non esset; sic nullum è contrario reperire fas est, qui, si doctrinam consequendæ alicujus dignitatis gratiâ quærit,

non etiam suimet causâ expetendam putet : & cui non major sua utilitas videatur, quòd illius potius, quàm vulgari alio tramite ad optatam dignitatem pervenerit. In secundo namque eventu sola dignitate potiretur, at in primum illius, tum doctrinæ etiam bono esset dives. Quoniam igitur pacto cenferi aliud, quàm liberalitatis effectus in DEO potest, pro suis muneribus nostras preces exquirere? cum hoc pacto ea nobis impertire nihil aliud sit, quàm velle eorum numerum, & pretium congeminare: ità ut locò assequendi singulis vicibus unius solummodo boni, quale esset donum non orantibus ultro elargitum, duo conjunctim assequamur bona: cujusmodi sunt hinc munus, quod ab eo accipimus; hinc orationis, quam ei obtulimus, meritum. Appelletur sanè, si ità libet, hæc benefaciendi ratio beneficiorum venditio. Fas enim mihi erit acclamare: O venditionem, quavis donatione liberalem, & beneficam magis! ut pote quæ geminæ donationis meritum in se continet: qualis prorsus venditio hominis foret, qui, suas merces venum expositas habens, pretium pro iis solvendum emptori donaret, ac deinde unà cum mercibus illud quoque ei habendum relinqueret.

18. Præterea neminem fugit, remota etiam meriti consideratione, nihil esse homini æquè fructuosum, ac cælestis sui Patris memoriam crebrò instaurare, filii ritu cum illo agere, suas illi necessitates confidenter aperire, seque indigum divinæ illius opis agnoscere. Qui actus & à vera oratione abesse nequeunt, & multò à nobis rariùs exercerentur, si nullis precibus opus foret ad promerenda DEI munera, sed horum ipse copiam ultronea, & indifferenti largitate non orantibus æquè, ac orantibus faceret. Ut proinde dubitari non possit, quin singularem erga nos benevolentiam, & perquam sedulum nostræ utilitatis studium DEUS præsetulerit, dum nostram hujusmodi secum consuetudinem, quam tantum esse hominis bonum sciebat, veluti conditionem obtinendi certissimè in quibuslibet necessitatibus sui auxilii à nobis exegit. Ità quippe necessitatem quamdam nobis imposuit, tam assiduè secum agendi, quàm assiduè illius ope indigemus. *Felix necessitas, quæ ad meliora compellit.* (Aug. Ep. 45.)

19. Accedit huc, quòd cujusvis generis bona gratiora accidere hominibus solent, si ad eorum acquisitionem aliquid pro virili sua parte contulerint, quàm si nihil ibi sui vide-

ant: ceu aper exempli gratiâ plus ei affert voluptatis, à quo in venatione prostratus ferro fuerit, quàm alteri, cui dono missus. Unde etiam parentes ludendi gratiâ consueverunt interdum parvulis suis filiis pomum, sive aliud sapidioris edulii genus, pugno adstrictum offerre, non aliter tamen habendum, quàm si illud per vim sibi è manu eripuerint: oblectantes se deinde spectaculo tum extremorum conatum, quibus simplex illa ætas laborat, propositum munus suis è digitis extorquere; tum gratulationis, & lætitiæ, qua demum, iis se vinci annuentibus, compos voti facta, illud comedit: multò magis de præda sic acquisita sibi placens, plaudensque, quàm si nullo sibi eadem constitisset labore. Quæ omnia quisquis rite perpenderit, næ omni procul dubio aspiciet, necessarium DEO fuisse, ut, si amantiùs, benigniùsque, modo nimirum naturæ suæ magis proprio, cum hominibus agere in animo habebat; nè sua cuivis beneficia citra omnem accipientis conatum largiretur, sed exigeret potiùs ea sibi à nobis Jacobi instar luctantibus per amicam orationis vim extorqueri.

20. Neque ullius est in contrarium momenti, quòd alienissimo homines animo sint,

ab

ab aliorum ope imploranda: adeò ut nunquam, nisi coacti ab egestate, id faciant: quin imò satius sæpe arbitrentur, in sua permanere inopia, quàm tali eam remedio levare: saltèm carò sibi emptum semper ducant, quidquid acquisiverunt precando: juxta illud Senecæ dictum; *Non tulit gratis, qui, cùm rogasset, accepit. Nulla enim res carius constat, quàm que precibus emptæ est.* (Lib. 2. Ben. c. 1.) Esto quippe verissima hæc sint, quoties ad homines rogandæ opis gratiâ confugitur; nullum certè habent locum, ubi DEO supplicatur: idque ex quatuor potissimùm causis. Prima est: quia preces hominibus oblatae, merum sunt alterius distincti à se boni instrumentum, nec quidquam appetendi per se habent, quemadmodum haberi ab iis vidimus, quæ DEO nuncupantur. Secunda: quia supplicantes homini palàm præferimus, illius nos auxilio indigere, ac propterea inferiores illo esse: quod invitissimi facimus, ubi personæ sunt ejusdem nobiscum naturæ: at non etiam, ubi profitendum idem sit de supremo universitatis Conditorè, atque Domino: quo, sive illum rogemus, sive non rogemus; manifestum cuique est, longissimè inferiores nos esse, inque omnibus eo nos indigere. Tertia: quia,

cùm homines precibus convenimus; iusta ad-
 est nobis ratio timendi, nè molesti illis simus,
 petendo sive eorum operam, quam vix un-
 quam navare aliis sinè suo labore, & incom-
 modo possunt, sive rem, & pecuniam, cujus
 tantum illis decrescit, quantum in alios deri-
 vatur. At confugientes ad DEUM, nullam
 prorsus occasionem habemus metuendi, nè ille
 molestiâ idcirco afficiatur, nobisque tanquam
 importunis succenseat: cùm præ infinita sua
 opulentia, & virtute, quidquid mortalibus
 beneficii præstat, absque ullo dispendio, & la-
 bore suo præstet, nihilque gravius ferat, quàm
 quòd non rogetur. Quemadmodum mater,
 ac nutrix tantùm abest, ut percipiat molestiam,
 ubi infans suo lacte ali expetit, ut potiùs gra-
 vari se sentiat, nisi humore illo sibi superva-
 cuo ubera exoneret: & *contristetur, si desit, qui
 accipiat.* (*Expos. Lib. Reg. inc. Auth. sub nom. S.
 Euch.*) Quarta demum, quia homines saepe
 dandi morâ, & difficultate petitores fatigant:
 saepe etiam fastuosa suorum munerum vendi-
 tatione graves accipienti sunt, eumque, tan-
 quam sibi obnoxium despiciunt. Contra
 prorsus, ac DEUS, qui, teste D. Jacobo, *dat
 omnibus affluenter, & non improperat:* (*Ep. c. 1.*)
 imò, ut addit Nazianzenus, (*Or. 2. de Theol.*)
 Cùm

Cùm beneficium ab eo petitur, beneficio se affici putat: jucundius dat, quàm alii accipiunt. Et, quamvis justam à nobis pro beneficiis, quæ accipimus, grati animi vicem reposcat, & interdum dona sua differat, donec pluries rogetur; non tamen illud facit, quòd suum indè lucrum quærat; aut quòd minùs prompto ad largiendum animo sit, sed utrumque ex puro majoris nostri boni respectu. Unde luculenter apparet, quàm non modò utilis, verùm etiam observatu facilis hæc conditio sit, quam ad cælestia sua dona promerenda DEUS à nobis requirit: cùm nihil demum sit, nisi in rerum necessariorum penuria ad amantissimi parentis opem confugere. Quod ab omnibus filiis sinè ulla difficultate, animique repugnantia fieri assiduè videmus: præsertim si sciant, petitam à parente opem nullo ipsi labore, atque impendio constare.

21. Ah ubinam in nostris animis est, quem esse opoteret, de natura, & bonitate DEI sensus? Recordemur, quæso, principem eum esse tantæ liberalitatis, opulentiaque, ut neque desistere unquam nôrit à suis in nos profundendis muneribus; neque hæc quantacunque eorum profusione vel tantillum inminui possit: quin potiùs miro quodam, & profus

in-

insolenti prodigio per ipsammet sui erogationem videatur augeri. Cùm nihil opum creaturarum ille actu possideat, nisi quod ex omnipotentia suæ ærario depromit, reliquis omnibus in nihilo extra omnem, quàm nostrum usum, quàm præsentem suam possessionem remanentibus: ut proinde, quantò plus boni aliis largitur, tantò amplior dici possit actualis illius extra sese opulentia. Recordemur, quàmvis ille naturâ noster, ac rerum omnium Dominus sit; dignatum nihilominus pro incomparabili benignitate sua nos ex servili conditione in filiorum sortem, & jura adoptare: adeò ut verissimè *filii DEI nominemur, & simus*: (Ep. 2. Joa. c. 3.) ideòque etiam præcepisse, ut oraturi in ipso precationis vestibulo Patrem se nuncupemus: imò professum insuper esse à nulla matre impensius amari suam sobolem, quàm ipse nos amet: ceu suavissima illa apud Isaiam ejus verba declarant. *Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non miseratur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego non obliviscar tui.* (Isa. c. 49.) Recordemur postremò, etiam si, priusquam sua in nos mœnera effundat, rogari à nobis velit, non tamen propterea hoc ab eo fieri, quòd aliquo indigeat, qui vel nostras necessitates ei repræsentet,

tet, perinde quasi non assidue de illis cogita-
 ret; vel ad easdem propulsandas eum stimu-
 let, tanquam si parum efficax ipsi ad id stimu-
 lus suamet naturalis bonitas foret: sed causam
 hujus moris, & instituti sui esse, quia videt
 ipsammet orationem, qua aliquid ab eo peti-
 mus, genus boni esse à munere petito distin-
 ctum, & sæpe quidem eo majus. Repetamus
 hæc, inquam, memoriâ: ea siquidem rite con-
 siderantibus nunquam porrò veniet in men-
 tem, seu duram vocare, quam cælestis Pater
 nobis imposuit, ad eum in quovis nostro di-
 scrimine confugiendi necessitatem, seu libe-
 raliorem eum futurum arbitrari, si absque hu-
 jusmodi conditione suis nos ultroneè, & à
 nemine provocatus, beneficiis ditaret.

CAPUT XXVI.

Alia refellitur objectio, ex æ-
 ternitate infernorum cruciatu-
 um desumpta.

 Uperest ad extremum divinam bo-
 nitatē tueri adversus tacitas non-
 nullorum querelas, quibus ni-
 mia severitas, summæque illi,
 quam in DEO prædicavimus, clementiæ haud
 fa-